

کتابشناخت بهایت

پدیدآورندگان:

سید علی اسماعیلی

و

جواد بیگدلی

سرشناسه	: اسماعیلی، سید علی، ۱۳۲۵ - گردآورنده.
عنوان و نام پدیدآور	: کتابشناخت بهائیت / پدیدآوردگان سید علی اسماعیلی و جواد بیگدلی؛ [برای مؤسسه دین پژوهی نگاه معاصر].
مشخصات ناشر	: قم: مهدیه، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۴ ص.
شابک	: ۹۵۰۰۰ ریال: ۱ - ۸۱ - ۷۲۶۲ - ۹۶۴ - ۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیا.
موضوع	: بهاییگری - کتابهای تقدشده - کتابشناسی.
موضوع	: بایبگری - کتابهای تقدشده - کتابشناسی.
موضوع	: بهاییگری - کتابشناسی.
موضوع	: بیگری - کتابشناسی.
موضوع	: بیگری - مقاله نامه.
موضوع	: بیگری - مقاله نامه.
شناسه افزوده	: بیگدلی، جواد، ۱۳۵۴ - گردآورنده.
رده بندی کنگره	: ۵۰۵ / ۹۱ / ۸۳۵
رده بندی دیویی	: ۲۹۷۵۶۴ / ۰۱۶
	[۰۱۶ / ۲۹۷]

کتابشناخت بهائیت

سید علی اسماعیلی و جواد بیگدلی

از مجموعه پژوهش های مؤسسه دین پژوهی نگاه معاصر / ویراستار: علی خانی / حروفچینی و صفحه آرایی: کارگاه فنی نگاه معاصر / طراحی جلد: علیرضا نصراللهی مهجور / ناشر: مهدیه / تاریخ نشر: پاییز ۱۳۹۱ ش / چاپ اول /
لینتوگرافی، چاپ و صحافی: اسرا / شمارگان: ۲۰۰۰ / قیمت: ۶۵۰۰۰ ریال.
حق چاپ، برای مؤسسه دین پژوهی نگاه معاصر محفوظ است.

مراکز پخش:

✽ قم: ۴۵ متری شهید صدوقی، بلوار شهید کرمی، تیش کوچه شماره ۴، مجتمع تجاری شهاب، طبقه چهار، واحد شماره ۵، مؤسسه دین پژوهی نگاه معاصر، تلفن: ۹۱۲۷۵۴۳۲۷۶ - (بیگدلی)

✽ قم: خیابان صفاییه، کوچه آمار، پلاک ۸، طبقه سوم، انتشارات مهدیه، تلفن: ۰۹۱۲۱۵۳۳۳۱۸ - (شفیعی)

✽ تهران: خیابان ۱۵ خرداد، مسجد امام (ره)، بازار سلطانی، پلاک ۹۹، انتشارات دارالکتب الاسلامیه،

تلفن: ۵۵۶۲۷۴۴۹ و ۵۵۶۲۰۴۱۰ - ۰۲۱

فهرست عناوین

۷	 مقدمه
۱۹	 بخش اول: منابع فارسی
۱۱۳	 بخش دوم: منابع عربی
۱۳۷	 بخش سوم: ویژه‌نامه مجلات
۱۴۷	 فهرست راهنما:
۱۴۹	 * فهرست اشخاص
۱۶۱	 * فهرست آثار

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

از جمله مسائلی که طی قرن‌های اخیر، کشورهای مسلمان و به‌خصوص کشور ایران را با چالش مواجه نموده، فرقه‌گرایی و ظهور و گسترش قارچ گونه فرقه‌های مختلف بوده است.

پدیده جریان‌ها و فرقه‌های انحرافی، یک‌نیز از واقعیت‌های تلخ روزگار ما است که نظام، مردم و تعالیم ناب اسلام و تشیع را در عرصه‌های مختلف به چالش کشانیده و موجبات نگرانی‌ها و هشدارهای مدیران و مراجع معزز تقلید را به دنبال داشته است.

تحلیل چرایی و چگونگی شکل‌گیری و گسترش فرقه‌گرایی، در این مجال نمی‌گنجد؛ اما به اجمال می‌توان مهم‌ترین عوامل فرقه‌گرایی در کشور ایران را این‌گونه بیان کرد:

۱. تکثر قومی - مذهبی از شاخصه‌های بافت جمعیتی ایران است؛ جامعه ایرانی، همیشه تاریخ جامعه‌ای مذهبی و دینی بوده و دین همواره مهم‌ترین عامل ایجاد همبستگی، نظم و ثبات اجتماعی و سیاسی به شمار رفته است؛ در جامعه ایرانی،

باورهای دینی، تضمین کننده حیات جمعی و قاعده‌مندسازی مناسبات گروهی بوده‌اند و دین و حاملان آن، همواره از منزلتی بی‌بدیل برخوردار بوده است؛ دشمنان و بدخواهان اسلام و ایران، با آگاهی از این ویژگی و با هدف تضعیف اقتدار ملی و مقابله با گسترش اسلام و تشیع، استراتژی تقویت و تشدید واگرایی‌های فرقه‌ای و قومی را در دستورکار خود قرار داده و توفیقاتی را نیز از رهگذر این سیاست مزدورانه کسب کرده است؛ گسترش همزمان فرقه بهائیت در ایران، وهابیت در عربستان، قادیانیه در هندوستان و نیز گسترش همزمان پان عربیسم، پان ترک‌یسم و پان ایرانیسم در حوزه جغرافیایی مسلمانان، نمونه‌هایی است از این استراتژی.

۲. روحانیت شیعی در جامعه ایرانی همواره از جایگاه رفیع و تأثیرگذاری برخوردار بوده است؛ جنبش تنباکو، نهضت مشروطیت و جنبش فکری سید جمال الدین اسدآبادی، همگی از پایگاه دین و روحانیت شیعه سر بر آوردند؛ موقعیت ممتاز روحانیت، همه نگاه‌ها را به سوی آنان متمرکز می‌ساخت و بهره‌مندی از قدرت نفوذ آنان هر بازیگر داخلی یا خارجی عرصه سیاست را وسوسه می‌کرد.

۳. عناصر ظلم‌ستیز فرهنگ غنی شیعه همچون مهدویت و انتظار، همواره چراغ دل انسان‌های عدالتخواه را روشن نگه می‌داشت و از آن سو همچون دیگر آرمان‌ها و ارزش‌های والای بشری، به موازات تلقی عدالت‌خواهانه و انسان‌ساز از آن، دستاویز رندان قدرت‌طلب و قدرتمندان فریبکار برای نیل به اهداف

دنیوی و مادی نیز واقع می‌شد.

۴. جنگ مذهب علیه مذهب، مقارن با تحکیم سلطه استعمار انگلستان در راستای دین‌سستیزی و کنترل، مهار، استحاله و محدود کردن جنبش‌های دینی و مذهبی، به عنوان یک استراتژی در دستور کار استعمارگران قرار گرفت. به موجب این استراتژی، در حوزه جغرافیایی کشورهای مسلمان‌نشین، به‌ویژه کشور ایران، سیاست فرقه‌سازی و در نتیجه تفرق و انشعاب در جماعت واحد امت مسلمان اعمال گردید و به موجب این سیاست، فرقه‌های مختلف به شکل قارچ‌گونه ظاهر شده و ضمن تحریف دین، خرافات و بدعت‌های بی‌شمار، صفوف امت مسلمان را پراکنده و متفرق ساختند. این نوع فرق، خاصه فرقه ضاله بهائیت، هم‌اینک نیز تحت حمایت و هدایت دولت‌های استعماری بوده و همواره به عنوان ابزار فشار علیه حاکمیت و منافع ملی کشور از آن‌ها استفاده می‌شود.

۵. پدیده فرقه‌گرایی، علاوه بر ماهیت و کارکرد فسادگس و مذهبی، دارای کارکردهای سیاسی نیز بوده است. سابقه بسیاری از فرق موجود، گواهی این واقعیت است که غالباً به عنوان یک فرصت، در خدمت منافع سازمان‌های جاسوسی و کشورهای بیگانه قرار گرفته و در تخصیصات میان دولت‌ها و قدرت‌های بیگانه، به عنوان ابزارهای دولت‌های خارجی عمل کرده‌اند.

با این نگاه، بسیاری از این فرق، همواره در جهت منافع کشورهای خارجی و بر خلاف منافع ملی دولت‌های متبوع خود، گام برداشته و خیانت‌هایی را در پیشینه تاریخی خود ثبت کرده‌اند.

عمر قرن سیزدهم و چهاردهم هجری قمری از پرمخاطره‌ترین دوران‌های حیات جامعه ایرانی است. تحدید گستره جغرافیایی حاکمیت ایران، گسترش هرج و مرج، شیوع ظلم، رواج فقر، ضعف قدرت مرکزی، ظهور و شیوع افکار آزادیخواهانه ضد استبدادی و ضد استعماری، همگی از ممیزه‌های این مقطع از تاریخ ایران است؛ فرقه بابیه و بهائیه، در این مقطع از تاریخ شکل گرفتند.

افکار و نظریات یکی از روحانیون سرشناس به نام شیخ احمد احسائی، بهانه پیدایش فرقه‌ای در میان شیعیان گردید که بعدها به شیخیه شهرت یافت. برخی اندیشه‌های شیخیه از جمله رکن چهارم، بستر ظهور فرقه بابیه به رهبری میرزا علی محمد شیرازی ملقب به «باب» را فراهم ساخت. علی محمد شیرازی ابتدا خود را باب امام زمان (عج) معرفی کرد. به دنبال بایست، ادعای مهدویت کرد، سپس ادعای پیامبری و الوهیت نمود و جماعت معدودی را به گرد خود آورد. در نهایت، پس از ادعاهای متناقض میرزا علی محمد شیرازی و اغتشاشاتی که توسط مریدان جاهل وی در چند نقطه از کشور ایجاد شد، در سال ۱۲۶۵ ق به دستور امیر کبیر اعدام شد.

پس از اعدام باب و در ادامه فرقه بابیه، فرقه‌های ازلیه و بهائیه موجودیت یافت. فرقه بهائیه توسط میرزا حسینعلی نوری ملقب به «بهاءالله» یا «بهاء» با تأثیرپذیری او از تعالیم فرقه‌های: شیخیه، صوفیه و باطنیه و در هم آمیختن آموزه‌هایی از ادیان و مکاتب مختلف شکل گرفت. میرزا حسینعلی نوری به سال ۱۳۰۹ ق فوت نمود و پسرش، عباس افندی ملقب به «عبدالبهاء» رهبری فرقه را بر عهده گرفت.

بر اساس وصیت میرزا حسینعلی بهاء، پس از مرگ عبدالبهاء، ریاست بهائیت به فرزند دیگر او، محمدعلی عضن اکبر می‌رسید. اما همین که بهاء‌الله جان سپرد، فرزندان او بر سر میراث پدر به جان هم افتادند و سرانجام بر خلاف وصیت میرزا حسینعلی بهاء، شوقی افندی ملقب به «ولی امرالله» نوه دختری عباس افندی، ریاست فرقه بهائیت را بر عهده گرفت.

ناتوانی، ضعف‌های شخصیتی و اختلافات رهبران فرقه، بنیان‌های تهی و سست مرام بهائیت، بی‌رغبتی مردم برای گرایش به این آیین، ریزش قابل توجه پیروان به دلیل آگاهی از پوچی و بی‌محتوایی این مرام و بر ملا شدن نیرنگ‌ها و فریبکاری‌های مدعیان رهبری آیین جدید می‌رفت تا فرقه بهائیت را در بلکلی تاریخ دفن نماید؛ ولی حمایت‌های آشکار و پنهان دولت‌های استعماری و استبدادی، به خصوص دولت تزار روس، انگلیس، آمریکا، رژیم غاصب اسرائیل، برخی کارگزاران دولت قاجار و دولت پهلوی مانع از فروپاشی آن گردید؛ این حمایت‌ها و دخالت‌های آشکار باعث گردید تا این فرقه با وجود چالش‌ها و بن‌بست‌های فراوان، بتواند تا به امروز ادامه حیات دهد.

به‌طورخاص، کارگزاران آشکار و پنهان بهائیت، برای ادامه حیات آن، دو راهکار اساسی را در پیش گرفتند: یکی پناه بردن به دولت‌های استعماری و همراهی با منافع و خواسته‌های آن‌ها در قبال بهره‌گیری از حمایت‌های اقتصادی و سیاسی آنان، و دیگری طراحی تشکیلات و سازمانی اداری جهت رهبری و مدیریت

بهاییان. در این راستا، پس از مرگ آخرین رهبر بهاییان (شوقی ربانی)، مقدمات شکل‌گیری سازمانی موسوم به «بیت العدل اعظم» فراهم شد و سازمان مزبور در سال ۱۳۴۲ ش تأسیس گردید و از آن تاریخ تاکنون، رهبری و مدیریت بهاییان را بر عهده دارد. مقر اصلی سازمان بیت العدل، در شهر حیفای اسرائیل قرار دارد. علما و مراجع شیعی که مبارزه با بدعت‌ها و خرافات را رسالت دینی خود دانسته و همواره در خط مقدم جبهه ایستادگی در برابر سیاست‌های استعماری بوده‌اند، علم مبارزه با فرقه بهائیه را به دوش گرفتند؛ آیت‌الله بروجردی در سال ۱۳۲۸ ش در نامه‌ای به واعظ مشهور، حجة الاسلام آقای فلسفی، با تأکید بر ضرورت مبارزه با فرقه بهائیت، آن را فتنه‌ای بزرگ نامید و مسامحه دولت در مقابله با آن را محکوم کرد.

امام خمینی (ره) فرقه بهائیت را برای اسلام و کشور خطرناک دانستند و هشدار دادند که:

«عمال اسرائیل در ایران، هر جا انگشت می‌گذاری، می‌بینی که یکی از این‌ها در مراکز حساس، مراکز خطرناک، والله خطرناک برای تاج این آقا (شاه)، ملتفت نیستند این‌ها. این‌ها، آن‌ها بودند که در شمیران تهران توطئه کردند ناصرالدین‌شاه را بکشند، مملکت ایران را قبضه کنند. شما تاریخ نگاه کنید. تاریخ که می‌دانید. در نیاوران توطئه کردند، در نیاوران چند نفر رفتند ناصرالدین‌شاه را ترور کنند و یک عده هم در تهران بودند که حکومت را قبضه کنند. این‌ها حکومت را

از خودشان انداخته و دارند این‌ها در کنار هاشمان زمش تهازل، در مقابلشان نشستند.

حکومت مال ما است، باید ما یک سلطنت جدیدی به وجود بیاوریم، یک حکومت جدیدی به وجود بیاوریم، حکومت عدل. همین‌هایی که یک همچنین سوء نظرها و سوء نیت‌هایی را دارند، از دربار گرفته تا آخر مملکت، از این اشخاص آن‌جا موجود است... خوب ای ارتش محترم توی دهن این‌ها بزن.... جلو بگیرند از یک اشخاصی که با مذهبشان مخالف‌اند، با تخت و تاجشان مخالف‌اند، با مملکتشان مخالف‌اند، با استقلالشان مخالف‌اند، با اقتصادشان مخالف‌اند.»^۱

امام خمینی (ره) با تأکید بر همسویی فرقه بهائیت و اسراییل غاصب و تلاش مشترک آن‌ها برای نابودی اسلام فرمودند: «دین شما مردم مسلمان در معرض مخاطره و هجوم قرار گرفته است؛ دولت شما می‌خواهد به دست بهایی‌ها و اسراییلی‌ها شما را از بین ببرد. بدانید که دولت شما به دو هزار نفر بهایی، هر یک پانصد دلار کرایه طیاره داده که به لندن بروند، جمع شوند و علیه قرآن و پیغمبر شما تصمیم بگیرند. دولت شما در یک معامله فروش و خرید مواد نفتی از شرکت نفت به ثابت پانصد سال بهایی، پنج میلیون تومان استفاده رسانیده است که با این پول، مخارج اعزام بهایی‌ها به لندن و تبلیغات بهایی تأمین بشود. به مردم بگویید: از مالیاتی که دولت شما از شما مسلمان‌ها می‌گیرد، این مخارج را

۱. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، صحیفه امام. تهران، ۱۳۸۵، ج ۱، ص ۳۸۹ -

می‌کند و یهودی و اسرائیلی و بهایی را تقویت می‌کند.^۲

در کنار مبارزات مراجع تقلید، دیگر عالمان، اندیشمندان و محققان، از آغاز شکل‌گیری فرقه بابیه و بهاییه، پژوهش‌های ژرفی را در نقد و ردّ بهائیت سامان دادند و جماعت کثیری از فریب‌خوردگان را از وادی ضلالت نجات بخشیدند. حاصل این پژوهش‌ها، در قالب ده‌ها کتاب و ردیه منتشر شد.

متأسفانه، این میراث ماندگار تاکنون به صورت علمی و متمرکز، شناسایی و در معرض شناخت همگانی قرار نگرفته است، مؤسسه دین‌پژوهی نگاه معاصر که مطابق اهداف و رسالت خود، بحالعات فرقه‌شناسی و به طور خاص پژوهش در باره مسلک بهائیت را در دستور کار خود قرار داده است، بر آن شد تا حاصل این میراث گرانبها را با عنوان «کتاب‌شناخت بهائیت» تقدیم جامعه علمی کشور نماید.

در باره کتاب‌شناسی بهائیت

۱. در این کتاب‌شناسی، تنها به توصیف کتاب‌های نقد بهائیت اکتفا شده است و با توجه به این که فرقه بهائیت از نگاه علما و مراجع معظم تقلید از مصادیق فرق ضاله محسوب می‌گردد، کتبی که در ترویج فرقه تدوین شده، معرفی نشده است.

۲. کتب معرفی شده در کتاب‌شناسی حاضر، بدون واسطه بوده و تمامی کتاب‌ها

مورد بررسی قرار گرفته است.

۳. کتاب‌شناسی حاضر به سه بخش تقسیم شده است: در بخش اول به معرفی کتب فارسی، در بخش دوم به معرفی کتب عربی و در بخش سوم به معرفی ویژه‌نامه مجلات پرداخته شده است.

۴. در این کتاب‌شناسی به معرفی منابع مستقل، یعنی منابعی که همه بخش‌های آن در باره فرقه بهائیت است، پرداخته شده است و منابع غیر مستقل، یعنی منابعی که فقط بخشی از آن در باره فرقه بهائیت است، معرفی نگردیده و تلاش خواهد شد در ویرایش‌های بعدی کتاب، منابع غیر مستقل نیز شناسانده گردد.

۵. در کتاب‌شناسی حاضر، تعداد معدودی از ویژه‌نامه مجلات که به صورت تخصصی در موضوع بهائیت منتشر گردیده، معرفی شده و در ویرایش‌های بعدی کتاب، به معرفی مقالات مستقل نیز پرداخته خواهد شد.

۶. محدوده زمانی کتاب‌شناسی حاضر، از سال ۱۳۷۰ میلادی تا سال ۱۳۹۰ ش می‌باشد و تلاش شده تمامی کتب مستقل در این محدوده زمانی شناسانده گردد.

۷. این کتاب‌شناسی، توصیفی است و نه انتقادی و تحلیلی. کوشیده‌ایم تا محتوای کتاب‌ها بدون هر گونه نقد و ارزش‌گذاری توصیف گردد و با مطالعه فهرست و متن کتب، موضوعات هر یک استخراج و ذیل کتاب‌شناسی ارائه شود.

۸. کتاب‌شناسی حاضر، مشتمل بر کتب و ویژه‌نامه مجلات است و جزوه‌ها، بروشورها و نسخ فتوکی شده معرفی نشده است.

۹. در بخش فهرست اشخاص کتاب، به جهت پرهیز از تکرار، از ذکر

اسامی رهبران بابیه و بهاییه (علی محمد باب، میرزا حسینعلی نوری، عباس افندی و شوقی ربانی) که ذیل موضوعات بیشتر کتاب آمده، پرهیز گردید.

آیین کتاب‌شناسی و نشانه‌های اختصاری

در تدوین این کتاب‌شناسی، از اصولی که توسط پژوهشگر ارجمند، آقای محمد اسفندیاری تحت عنوان «آیین تدوین کتاب‌شناسی»^۳ منتشر گردید، استفاده شده و شناسنامه هر یک از کتب، به ترتیب زیر ارائه شد: نام پدیدآورنده. عنوان کتاب. نویسنده. چاپ: محل نشر، ناشر، تاریخ نشر. شماره جلد، تعداد صفحه، قطع. برخی اطلاعات کتاب‌شناسی مانند محل و تاریخ نشر که در کتاب ذکر نشده بود و اطلاعات مربوطه را برای دیگری به دست آمد، داخل قلاب قرار داده شد و در صورت تردید نسبت به اطلاعات به دست آمده، نشانه تردید (?) نیز در داخل قلاب اضافه شده است.

در معرفی کتاب‌ها از علائم اختصاری به شرح زیر استفاده شده است:

بی‌نا: بدون ذکر مؤلف و ناشر.

بی‌جا: بدون ذکر محل نشر.

بی‌تا: بدون ذکر تاریخ نشر.

ج: جلد.

ص: صفحه.

۳. اسفندیاری، محمد. کتابشناخت. چاپ اول: قم، صحیفه خرد، ۱۳۹۰، ص ۲۴ - ۹.

در پایان، لازم می‌دانم از همه عزیزانی که ما را در تدوین این کتاب کمک نمودند، قدردانی و تشکر نمایم؛ به‌ویژه از مدیران و رؤسای محترم: کتابخانه ملی، کتابخانه آیه‌الله مرعشی نجفی، کتابخانه آیه‌الله گلپایگانی، کتابخانه ملک، دانشگاه ادیان و مذاهب، معاونت تبلیغ حوزه علمیه قم، کتابخانه تخصصی تاریخ اسلام و ایران، کتابخانه تخصصی فلسفه و کلام، مرکز تخصصی مهدویت و مؤسسه آینده روشن. همچنین از محقق فاضل جناب آقای محمد اسفندیاری که راهنمای ما در تدوین کتاب بودند، تقدیر و تشکر می‌نمایم. و به‌طور خاص از همه عزیزانی که با ارائه کاستی‌ها و پیشنهادات و راهکارهای علمی، مؤسسه نگاه معاصر را در مسیری که فراروی خود دارد، یاری رسانند، سپاس‌گزاری می‌کنم.

سید علی اسماعیلی

فروردین ۱۳۹۱